

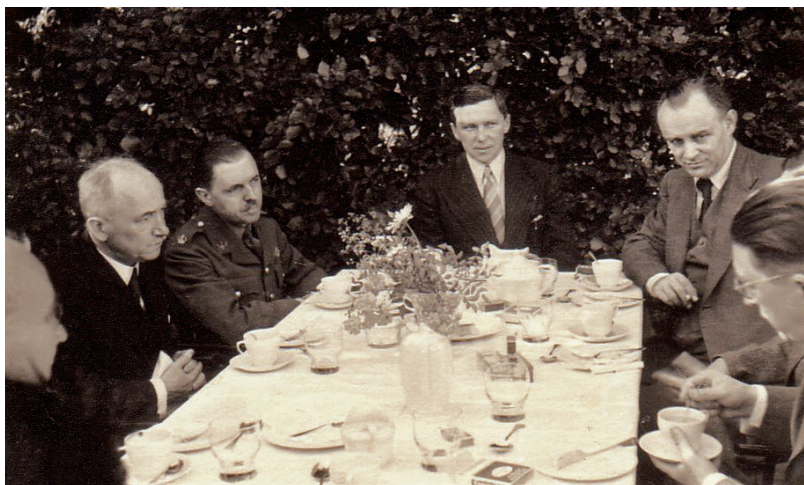
Z (ne)známé korespondence

Dopisy Františka Moravce a Dr. Edvarda Beneše z let 1939–1945

ZDENĚK VALIŠ

Činnosti generála Františka Moravce¹, respektive vojenskému výzvědnému zpravodajství za druhé světové války, věnovala československá a česká historiografie poměrně rozsáhlou pozornost,² avšak autorům dosud nebylo známo přesné znění jeho prvního dopisu Dr. Edvardu Benešovi³, jímž se mu dal po 14. březnu 1939 i se svou skupinou zpravodajců ve Velké Británii k dispozici, a proto se jen odvolávali na paměť účastníků tehdejších událostí⁴. V důsledku toho nebyla známa ani jeho přesná datace.

Z níže uvedených dokumentů jsou poprvé publikovány dopisy plukovníka Moravce z 26. dubna 1939, odpověď Dr. Beneše z 11. května i následná Moravcova reakce z 30. května 1939. Jako logický pandán k této jejich počáteční korespondenci jsou připojeny i částečně již známé dopisy na „rozloučenou“

Jedna ze schůzek u prezidenta Beneše v Aston Abbots, pravděpodobně v létě 1940. První osoba zleva neidentifikována, vedle Dr. Edvard Beneš, mjr. Harold Gibson, mjr. Emil Strankmüller, plk. František Moravec, Dr. Prokop Drtina. Foto: ABS

z jara 1945: Moravcův z 28. února 1945⁵ a prezidentova odpověď ze 4. března 1945⁶, protože společně dotvářejí ob-

raz toho, jak se měnily vztahy mezi oběma protagonisty, a mluví i o jejich vlastním charakteru.

- 1 František Moravec (1895–1966). Po vynuceném odchodu plukovníka Františka Hájka (viz pozn. č. 42) z funkce přednosty 2. oddělení hlavního štábu se jako nejstarší plukovník v oddělení ujal této funkce automaticky. Srov. VÚA – VHA, f. Kárný výbor Ministerstva národní obrany, sign. oK 8-46/9, Zápis o výsledku obviněného [Františka Moravce] v Praze 2. července 1946. Více VALIŠ, Zdeněk: Brigádní generál František Moravec. *Vojenské rozhledy*, 2007, roč. 17, č. 2, s. 233–241.
- 2 Například KŘEN, Jan: *Do emigrace. Buržoasní zahraniční odboj 1938–1939*. Naše vojsko, Praha 1963; AMORT, Čestmír – JEDLIČKA, I. M.: *Tajemství výzvědačce A-54. Z neznámých aktů druhého oddělení*. Vydavatelství časopisů MNO-SPB, (edice Magnet č. 2), Praha 1965; AMORT, Čestmír – JEDLIČKA, Ivan M.: *Hledá se zrádce X*. Naše vojsko, Praha 1968; KŘEN, Jan: *V emigraci. Západní zahraniční odboj 1939–1940*. Naše vojsko, Praha 1969; IVANOV, Miroslav: *Atentát na Reinharda Heydricha*. Panorama, Praha 1987; GEBHART, Jan – KOUTEK, Jaroslav – KUKLÍK, Jan: *Na frontách tajné války*. Panorama, Praha 1989; KOUTEK, Jaroslav: *Tichá fronta*. Naše vojsko, Praha 1985; ŠOLC, Jiří: *Bylo málo mužů*. Merkur, Praha 1990; JELÍNEK, Zdeněk: *Operace Silver A*. Naše vojsko, Praha 1992; KOKOŠKA, Jaroslav – KOKOŠKA, Stanislav: *Spor o agenta A 54*. Naše vojsko, Praha 1994; ŠOLC, Jiří: *Ve službách prezidenta. Generál František Moravec ve světle archivních dokumentů*. Vyšehrad, Praha 1994; MATUŠŮ, Marie: *Muži pro speciální operace. SOE a zvláštní skupina D – příprava československých parašutistů za druhé světové války*. Naše vojsko, Praha 2005.
- 3 PhDr. Edvard Beneš (1884–1948). Více k němu DEJMEK, Jindřich: *Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata. Část druhá. Prezident republiky a vůdce národního odboje (1935–1948)*. Karolinum, Praha 2008; HITCHCOCK, Edward. B.: *Zasvětil jsem život míru. Životopis Edvarda Beneše*. Jaroslav Podroužek, Praha 1947 a BROD, Toman: *Osudný omyl Edvarda Beneše 1938–1948. Československá cesta do sovětského područí*. Academia, Praha 2002.
- 4 Viz ŠOLC, Jiří: *Ve službách prezidenta*, s. 249, pozn. 64.
- 5 Tamtéž, s. 219–220 a fotokopie na s. 286–287. Avšak od autorova bádání v bývalém Archivu FMV se dočkaly nového uložení a už se nenacházejí ve sbírce Různé nezařazené materiály ke sbírce č. 37, ale v ABS ve Sbírce různých písemností (dále jen S), sign. S-40-3c.
- 6 Viz ŠOLC, Jiří: *Ve službách prezidenta*, s. 288, kde je fotokopie pouze první strany odpovědi Dr. Beneše.

(Ne)znalost této korespondence způsobila činnost tzv. Studijního ústavu ministerstva vnitra⁷, který počátkem padesátých let 20. století shromáždil soubory písemností kořistního původu, kolaborantských organizací, výsledky poválečných retribučních šetření i účelově vytvořené soubory, vzniklé vynětím z archivních fondů, uložených v jiných archivech nebo zabavených při domovních prohlídkách apod.⁸ pro potřeby státní bezpečnosti. Písemnosti následně uspořádal dle „svých“ potřeb v podstatě bez ohledu na jejich původce (případně spisovny příjemce) do věcných souborů očíslovaných pořadovým číslem.⁹ Tím se stalo, že zmíněná korespondence z roku 1939 se dostala do sbírky č. 61, jež obsahovala *Materiály různých úřadů a institucí československé vlády ve Velké Británii*¹⁰ a po delimitaci v devadesátých letech 20. století se nachází v archivní sbírce *Londýnský archiv* v Národním archivu.

Podobný archivní osud měl osobní dopis na rozloučenou generála¹¹ Mo-

ravce z 28. února 1945¹² i prezidentova odpověď ze 4. března 1945¹³, jež se po řadě peripetií ocitly ve *Sbírce různých písemností* ve správě Archivu bezpečnostních složek.

Publikované dokumenty jsou řazeny chronologicky. Při jejich přepisu byly zachovány obsah i forma, protože obojí vypovídá o myšlenkové úrovni jejich autorů. Ve snaze respektovat maximální autentičnost textu nebyla provedena jazyková korektura a zůstala tak zachována „zvuková“ podoba a četná specifika jejich stylů, dnes už poněkud zastaralého jazyka, tzn. starší podoba slov (např. výraz organizace, president, prestiž) i stará forma místních jmen (Jihoslovie místo Jugoslávie), nebylo upraveno ani psaní cizích slov (tedy attaché, nikoli atašé) a zůstala zachována i infinitivní podoba -ti, podobně jako původní interpunkce. Pouze některé zkratky byly rozepsány do hranatých závorek. Poznámkový aparát je úměrný možnému rozsahu, a proto je omezen jen na faktografické připomínky. Z datace prvního dopi-

su plukovníka Moravce – 26. dubna 1939 – je zřejmé, že jej nenapsal *hned v prvních dnech emigrace*¹⁴, kdy si spíše vyhodnocoval situaci při utváření československého druhého odboje, aby co nejlépe prosadil vlastní politické ambice. Ostatně „jeho“ skupina zpravodajských důstojníků musela v té době překonávat mnohé nesnáze, způsobené neznalostí angličtiny, novým prostředím a zejména pak nejasnou legalitou vlastního postavení, protože Velká Británie nebyla ještě ve válce s Německem. Například na pracovní schůzce 16. dubna 1939, jež se konala po návratu Jana Masaryka¹⁵ z USA v bytě československého vojenského atašé ve Velké Británii podplukovníka Josefa Kally¹⁶ za jejich účasti a dále plukovníka Heliodora Píky¹⁷, štábního kapitány Václava Slámy¹⁸, Dr. Huberta Ripky¹⁹ a Dr. Vladimíra Černého²⁰ a na níž se měl připravit zásadní program československé zahraniční činnosti na britské půdě, plukovník Moravec *poukázal na důležitost jednotného ústředního vedení naší zahraniční akce.*

7 Tehdy ovšem ještě Archivního a studijního ústavu ministerstva národní bezpečnosti.

8 Vice FROLÍK, Jan: Osud fondů Studijního ústavu MV. *Archivní časopis*, 1998, roč. 48, č. 1, s. 1–5.

9 Oba ústavy (Archivní a studijní ústav MNB a Studijní ústav MV) však prováděly i skartace, a proto jsou některé dokumenty nyní dochovány jen ve fotokopiích.

10 Srov. FROLÍK, Jan: *Osud fondů Studijního ústavu MV*, s. 6.

11 Do hodnosti brigádního generála byl povýšen k 28. říjnu 1944 s účinností a pořadím od 20. srpna 1944. Srov. *Sborník důvěrných výnosů a nařízení Ministerstva národní obrany* (dále jen SDVN), 1944, č. 23, čl. 1.

12 Viz dok. č. 4.

13 Viz dok. č. 5.

14 ŠOLC, Jiří: *Ve službách prezidenta*, s. 54.

15 Jan Masaryk (1886–1948). Vice KOSATÍK, Pavel – KOLÁŘ, Michal: *Jan Masaryk. Pravdivý příběh*. Mladá fronta, Praha 1998.

16 Josef Kalla (1895–1948), zůstal po 15. březnu 1939 ve funkci čs. vojenského a leteckého atašé ve Velké Británii. Vice ZUDOVÁ-LEŠKO-VÁ, Zlatica: *Zapomenutá elita. Českoslovenští vojenští diplomaté v letech 1938–1945*. Mladá fronta – HÚ AV ČR, Praha 2011, s. 36–38.

17 Heliodor Píka (1897–1949). Vice VALIŠ, Zdeněk: Armádní generál in memoriam Heliodor Píka. *Vojenské rozhledy*, 1997, roč. 7, č. 2, s. 149–162.

18 Václav Sláma (1893–?). Vystudoval právnickou fakultu v Praze, po první světové válce se stal vojákem z povolání a působil u traťového velitelství na Slovensku a v Plzni. V roce 1931 byl přemístěn jako konceptní důstojník k 2. oddělení hlavního štábu, kde vykonával funkci u obranné sekce proti Německu. Dne 14. března 1939 odletěl ve skupině plk. Moravce do Velké Británie, kde zpočátku vykonával při reorganizaci britské zpravodajské služby a poté působil jako styčný důstojník pro Military Intelligence Department 5 (MI-5) – britskou vojenskou kontrarozvědnou službu. Od června 1945 přednosta 2. oddělení Československé vojenské mise ve Velké Británii až do května 1946, kdy se vrátil do vlasti. Poté působil u kárného výboru MNO a 1. března 1948 byl přeložen do výslužby. Při domovní prohlídce v listopadu 1949 byly u něj nalezeny spisy důvěrného charakteru, což mělo za následek podání trestního oznámení na jeho osobu a odsun do tábora nucených prací. Srov. VÚA – VHA, sbírka Kvalifikační listiny, kvalifikační listina Václava Slámy.

19 Hubert Ripka (1895–1958). Vice TOMEŠ, Josef: Hubert Ripka známý i neznámý. In: RIPKA, Hubert: *Únorová tragédie. Svědectví přímého účastníka*. Atlantis, Brno 1995, s. 9–18.

20 Na tomto setkání zastupoval československou kolonii v Londýně.

" Dr Eduard Beneš
Windermere Hotel
Chicago.

Zástupci Čechoslováků ve Velké Británii, Čs.kolonie v Londýně, Čs.branné moci, legionářů a politické emigrace zdraví Vás jako Masarykova a Štefaníkova spolupracovníka v díle osvobození a vybudování demokratické republiky Československé. Žádají Vás, abyste poděkoval prezidentovi Rooseveltovi, představiteli slavné demokracie americké za to, že ve svém poselství z 15.dubna 1939 pamatoval také na Československo, které bylo oloupeno o svou svobodu a nezávislost a abyste jej způsobem, jaký za vhodný uznáte, upozornil, že lid Československa pevně věří, že šlechetná iniciativa prezidenta Roosevelta povede k tomu, aby bylo odčiněno kruté bezpráví spáchané na Československu.

V Londýně dne 16.dubna 1939.

Za "Československý Výbor ve Velké Británii":

Jan Masaryk
Gustav Bečvář. "

Telegrafická výzva pro Dr. E. Beneše z 16. dubna 1939 a koncept telegramu prezidenta Beneše z 6. května 1939 potvrzující přijetí dopisu Františka Moravce Foto: VÚA – VHA a NA

Při tom vyzvedl dvojí řešení. Buď bude státi v čele celé akce Dr. Eduard Beneš, nebo několik osob vedle sebe (Beneš, Masaryk, Osuský²¹, případně další osoby), které se o jednotlivých otázkách předem dohodnou. Dr. Ripka se přimlouvá za to, aby už dnes byla vytčena osoba, která by viditelně stála v čele. Masaryk konstatuje, že pro naši věc má zvlášť důležitý význam osoba Benešova vzhledem k jeho vztahu k Rooseveltovi²².²³ Na Masarykův návrh pak byla Edvardu Benešovi zaslána telegrafická výzva.

Plukovník Moravec se posléze rozhodl pro první variantu, a proto odeslal svůj první dopis Dr. Benešovi²⁴, který

reagoval 6. května 1939 telegramem na adresu pplk. Kally: MORAVCOVI. DOPIS DOSEL. DEKUJI VAM. DOPIS NASLEDUJE. BENES,²⁵ a krátce poté odeslal avizovaný dopis²⁶.

Mezitím plukovník Moravec na zasedání Československého výboru ve Velké Británii 20. května 1939 reagoval na počáteční roztržičnost druhého odboje slovy: Rozhodl jsem se v této věci sjednatí nápravu a budu jednat, i když nebudu nikým pověřen. Budu jednat jako člověk, který chce něco dělat a chce to dělat dobře, jako účastník prvního odboje, jako představitel vojenské skupiny, jako spoličinitel

Night letter 96
Colonel Kalla
London S. W.
2 Southwell Gardens.
Pro Moravce. Dopis došel. Dr.
Euji Vam. Dopis následuje.
Benes.

zvláštní služby, která zná všechna nebezpečí, hrozící naší akci a konečně jako vojenský faktor, který dostává z domova žádosti a důrazné pokyny, aby do této roztržičnosti zasáhl. Beru si k tomu legitimaci jako člověk nepolitický, nezátížený ani minulostí, ani ideologií různých politických táborů. Oprávním se o právo jako účastník první revoluce, který má na věci ten nejideálnější zájem.

Právě proto mohu a chci říkat krutá slova i v Londýně i v Paříži. Chci se svými důstojníky bojovat proti tomu, aby odboj byl pravý nebo levý, Osuského nebo Benešův, neboť chci, aby to byl odboj celého československého národa. Budu potírat každou disonanci v tom i onom směru.

Zjevy toho druhu mohou náš odboj úplně zabít...²⁷ A proto jeho následná odpověď dr. Benešovi z 30. května 1939 je nejen konkrétnější, ale současně vypovídá více o jeho vlastních ambicích do budoucna.²⁸

Moravec si postupně vybudoval postavení, o němž prezidentův kancléř dr. Jaromír Smutný²⁹, ve svém záznamu ze 17. dubna 1940 mimo jiné uvedl:

21 Štefan Osuský (1889–1973), slovenský právník, diplomat a politik, který tehdy zastával funkci československého velvyslance ve Francii. Více MICHÁLEK, Slavomír: *Diplomat Štefan Osuský*. VEDA. Bratislava 1999.

22 Rozumí se americký prezident Franklin Delano Roosevelt (1882–1945). Více ROOSEVELT, Eliot: *Jak on to viděl*. Svoboda, Praha 1948.

23 Viz VÚA – VHA, sbírka Velitelství vojenské zpravodajské služby, sign. 37-269/7.

24 Viz dok. č. 1.

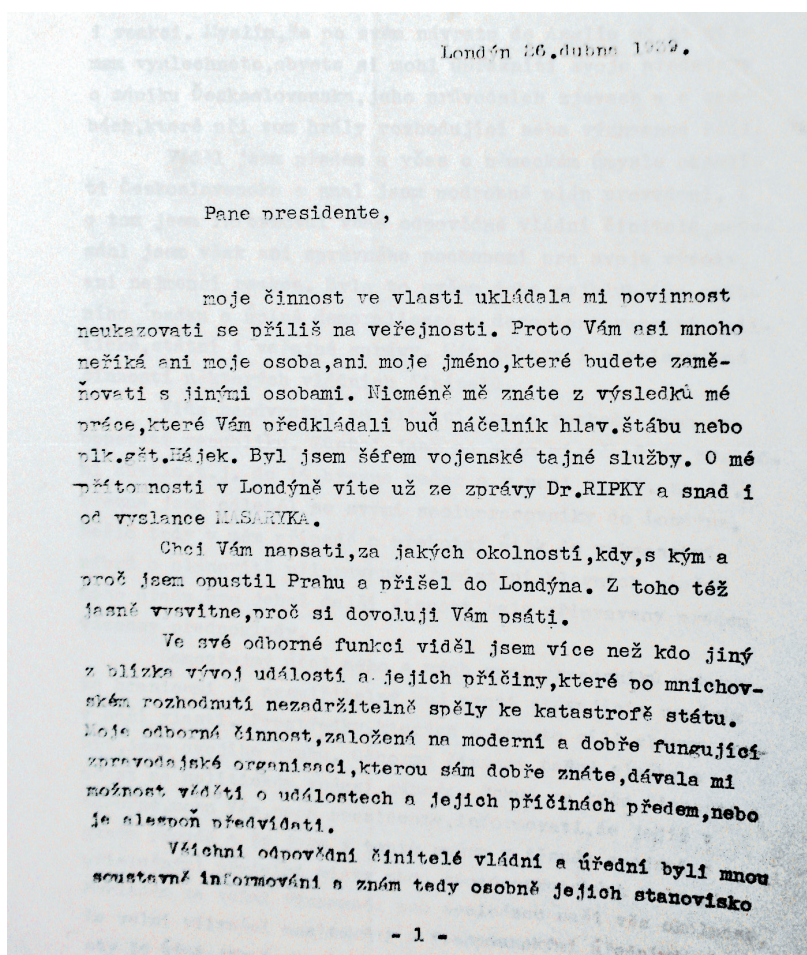
25 NA, sbírka Londýnský archiv, sign. 6-1/8.

26 Viz dok. č. 2.

27 VÚA – VHA, sbírka Velitelství vojenské zpravodajské služby, sign. 37-172, Protokol o poradě Československého Výboru ve Velké Británii, konané dne 20. května 1939 v Londýně.

28 Viz dok. č. 3.

29 JUDr. Jaromír Smutný (1892–1964). Více TOMEŠ, Josef: Muž v pozadí. In: SMUTNÝ, Jaromír: *Svědectví prezidentova kancléře*. Mladá fronta, Praha 1996, s. 7–18.

Obálka a první strana dopisu plk. F. Moravce adresovaného Dr. E. Benešovi z 26. dubna 1939
Foto: NA

Moravec mně držel velkou přednášku, že je v Anglii

1. zástupcem voj[enské] správy u Dra. B[eneše]
2. vrchním velitelem
3. šéfem své skupiny.

Tedy, že všechno vojenské, co přichází k Dru. B[enešovi], musí on vidět, že nejde, abych já otvíral věci vojenské, určené jen Dru. Benešovi [...] Měl jsem dnes z Moravce špatný dojem a když mi pak v druhé části řeči řekl, že prý ho musím lidsky pochopit, že to chce vědět, tak jsem mu řekl rovnou, že mu vidím až do žaludku, jak bojuje o svou pozici vůči Paříži³⁰ a že může být jist,

že mu pomůžu z toho důvodu, že vím, že je ze 150 % oddán Benešovi a že dle toho postupuje.

Tak jako druzí Čechoslováci dělá to Moravec více z taktiky nežli z přesvědčení, ale je tak chytrý, že ví, že to s Benešem je cennější než proti němu. Nadává na Ingra a všechno mu donášá – tak to dělá se všemi. Jsem vůči němu málo uzavřený, donášá všechno a všude, proti každému si dělá materiál, nafukuje všechno, bohužel měl o něm pravdu plk. Hájek. – Takhle ve vedení naší akce vypadají ti nejlepší, jak pak jsou teprve ti druzí.

Každý den vyslýchám jen stížnosti a stesky lidí; jak je celá naše akce slo-

žená z nízkosti, že dobře udělají po válce, když to všechno vypráskají. A nejvíc vojáky z gen[erálního] štábu, co tam jsem našel nedouky, polointeligentů, domýšlivců, až Bůh brání.³¹

Ovšem Moravcova pozice přece jen postupně ztrácela na významu, k čemuž přispěli i českoslovenští komunisté v Londýně, kteří v roce 1943 v jeho charakteristice mimo jiné uvedli:

[...] Moravcova demokratičnost v poslední době je jen projevem jeho mazanosti, nutnému přizpůsobení se situaci a změněným postavením u Angličanů, kde v poslední době jeho „neomylné“ zprávy a spojení byla usvědčena z omylů i vědomých lží. To ovšem neznamená, že jeho aparát je méně výkonným. Je stále zdokonalován, rozšiřován, finančně více a více dotován a tvrdí se, že v případě potřeby je finančně tak zajištěn, že může pracovat po dlouhou dobu bez prostředků a podpory naší vlády. Toto opatření bylo učiněno prý pro případ, že by poměry doma při zhroutilí se Německa byly takové, že hlavní síla a zpravodajský aparát Moravcův musel by zůstat po delší dobu v cizině a odtud snad řídit akce pro upevnění „demokracie“ v naší zemi. O těchto problémech bylo Moravcovými lidmi vedeno již mnoho diskusí a je mnoho těch, kteří [po]čítají s těmito poměry a připravují se, že zůstanou delší dobu ve službách angl[ické] IS, jejíž odnoží Moravcova skupina jest. [...] O jeho konečných a vysokých cílech,

30 Rozumí se vyslanec Štefan Osuský i Československý národní výbor.

31 OTÁHALOVÁ, Libuše – ČERVINKOVÁ, Milada: *Dokumenty z historie československé politiky 1939–1943*, sv. 1. Academia, Praha 1966, s. 104–105.

kteřé měl v době války, kdy zahraniční svoje posice budoval, je nutno říci ještě to, že svého času /1939, 1940 a 1941/ byl všemi svými lidmi považován za jediného možného voj[enského] diktátora pro převrat v ČSR. Jeho rodina pak několikrát mluvila o možnosti, že „otec bude prezidentem“...³²

Sovětský svaz však měl i jiné informační zdroje, a proto se nejpozději koncem roku 1944 stalo zcela zřejmým, že generál Moravec je nepřítelným pro jeho politické záměry v poválečném Československu, podobně jako divizní generál Sergej Ingr³³ či divizní generál Bedřich Neumann³⁴, a proto 28. února 1945 napsal prezidentu republiky, před jeho odjezdem do Sovětského svazu, osobní dopis na rozloučenou, v němž se neubráníl obavám nejen o svoji budoucnost.³⁵

Odpověď Dr. Beneše ze 4. března 1945³⁶ ještě vyznívala optimisticky, ale předseda nově jmenované vlády Zdeněk Fierlinger již 6. dubna 1945 sdělil prezidentu republiky o personálních změnách v armádě i toto: Dále se usnesla ministerská rada zmocnit předsednictvo vlády, aby učinilo rozhodnutí ve věci brig. gen. F. Moravce. Předsednictvo vlády Vám doporučuje, aby brig. gen. F. Moravec byl dán do pense, a aby provedení tohoto opatření bylo uskutečněno až po předání agendy, zejména agendy, týkající se spojení s domovem.³⁷ Dr. Beneš po zkušenostech z jednání v Moskvě ve své odpovědi z 8. dubna 1945 už jen suše konstatoval: Pokud se týče ostatních návrhů³⁸ ve Vašem dopise uvedených, nepřisluší do mé pravomoci ani jako prezidenta republiky, ani jako vrchního velitele

branné moci. Mohu ovšem uvedené funkcionáře, pokud jsem je sám ustanovil, jejich funkcí zase zprostiti. S takovým opatřením souhlasím, neboť jak jsem viděl, je situace v sovětské armádě, i zde v republice zcela jiná, než jsem předpokládal. Jakmile mi bude tudíž vládou podán v tomto smyslu návrh, budou Vám příslušné odvolací dekrety hned doručeny.³⁹

Prezident republiky tak pragmaticky „podlehl“ politickému nátlaku a verifikoval rozhodnutí, aby se generál Moravec v Československu už nemohl vrátit ke své profesi, ač v ní dosáhl pozoruhodných výsledků i vysoké vojenské hodnosti. A své válečné poznatky a zkušenosti zpracoval až po dvaceti letech v americkém exilu⁴⁰, i když jejich konečná podoba se dočkala nepříteli šťastné úpravy.⁴¹

DOKUMENT 1

1939, 26. dubna, Londýn – První dopis plukovníka Františka Moravce prezidentu republiky Dr. Edvardu Benešovi, jímž se mu dává se svou skupinou zpravodajců k dispozici pro druhý zahraniční odboj

Londýn 26. dubna 1939.

Pane presidente,

moje činnost ve vlasti ukládala mi povinnost neukazovati se příliš na veřejnosti. Proto Vám asi mnoho neříká ani moje osoba, ani moje jméno, které budete zaměňovati s jinými osobami. Nicméně mě znáte z výsledků mé práce, které Vám předkládali buď náčelník hlav[ního] štábu nebo plk. gšt. Hájek⁴². Byl jsem šéfem vojenské tajné služby. O mé přítomnosti v Londýně víte už ze zprávy Dr. RIPKY a snad i od vyslance MASARYKA.

Chci Vám napsati, za jakých okolností, kdy, s kým a proč jsem opustil Prahu a přišel do Londýna. Z toho též jasně vysvitne, proč si dovoluji Vám psáti.

32 ABS, f. Hlavní správa vojenské kontrarozvědky (302), sign. 302-1/483, Seznam a charakteristika důstojníků čs. armády na západě – Důstojníci zpravodajské skupiny plk. gšt. Františka Moravce.

33 Sergěj Jan Ingr (1894–1956). Více k němu VALIŠ, Zdeněk: Armádní generál Sergej Ingr. *Vojenské rozhledy*, 1992, roč. 2, č. 9, s. 134–135; SVOBODA, Gustav: *Armádní generál Sergěj Jan Ingr. 1894–1956*. Ministerstvo obrany ČR, Praha 1998.

34 Bedřich Neumann (1891–1964) za druhé světové války používal krycí jméno Bohuš Miroslav. Více VALIŠ, Zdeněk: Divizní generál Bedřich Neumann. *Vojenské rozhledy*, 1997, roč. 7, č. 3, s. 148–151.

35 Viz dok. č. 4.

36 Viz dok. č. 5.

37 ABS, sbírka S, sign. S-40-3c.

38 Kromě F. Moravce šlo ještě o generály S. Ingra a B. Neumanna.

39 ABS, sbírka S, sign. S-40-3c, strojopisný nepodepsaný koncept.

40 MORAVEC, František: *Špion jemuž nevěřili*. Rozmluvy Alexandra Tomského, Praha 1990.

41 Více KURAL, Václav: Poznámky na okraj pamětí gen. Františka Moravce. *Historie a vojenství*, 1990, roč. 39, č. 2, s. 128–150.

42 Náčelníkem gen. štábu se rozumí arm. gen. Ludvík Krejčí (1890–1972). Více STEHLÍK, Eduard: *Srdce armády. Generální štáb 1919–2004*. Ministerstvo obrany, Praha 2006, s. 25. Plukovník gen. štábu František Hájek (1894–1943) byl od 2. 1. 1936 do 10. 1. 1939 přednostou 2. odd. hlavního štábu československé branné moci, ale na nátlak Němců musel z funkce odejít a na jeho místo nastoupil právě plk. František Moravec, což v emigraci vedlo ke sporům mezi oběma důstojníky. Více ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: *Zapomenutá elita*, s. 24–25.

Ve své odborné funkci viděl jsem více než kdo jiný z blízká vývoj událostí a jejich příčiny, které po mnichovském rozhodnutí nezadržitelně spěly ke katastrofě státu. Moje odborná činnost, založená na moderní a dobře fungující zpravodajské organizaci, kterou sám dobře znáte, dávala mi možnost vědět o událostech a jejich příčinách předem, nebo je alespoň předvídati.

Všichni odpovědní činitelé vládní a úřední byli mnou soustavně informováni a znám tedy osobně jejich stanovisko i reakci. Myslím, že po mém návratu do Anglie mě se zájmem vyslechnete, abyste si mohl upřesnit svoje představy o zániku Československa, jeho průvodních zjevech a o osobách, které při tom hrály rozhodující roli.

Věděl jsem předem a včas o německém úmyslu obsadit Československo a znal jsem podrobně plán provedení. I o tom jsem informoval odpovědné vládní činitele, nedosáhl jsem ani správného pochopení pro svoje vývody, ani nejmenší reakce. Byla to ovšem doba nehlubšího státního úpadku a úplné demoralisace a desorientovanosti politické, státní i veřejné správy. Mám důkazy i o velezrádné činnosti některých vládních činitelů.

Vida neodvratně se blížící konec, rozhodl jsem se opustit republiku. Zůstal jsem na svém místě až do poslední chvíle, t. j. do 14. března večer a v noci ze 14. na 15. března jsem odletěl se svými spolupracovníky do Londýna. Nešlo tedy v mém případě o překotný útěk do vyhnanství, nýbrž o plánovitě připravené přemístění hlavních složek mého úřadu, pro jehož další činnost byly připraveny předem všechny předpoklady.

Samozřejmě účel mého a mých spolupracovníků pobytu za hranicemi je nesmiřitelný boj proti stávajícím poměrům v naší vlasti. Prostředky, kterých k tomuto cíli chceme použít, jsou dvojího druhu. Odborná činnost tajné služby a účast na politickém vedení odboje. Pokud se týče činnosti odborné, mohu Vás, pane presidente, informovat, že je již v plném proudu a že jsem v tomto směru v těsném spojení s příslušnými úředními místy obou západoevropských velmocí. Pokládám za velmi významnou pro společnou naši věc okolnost, že velmi vlivnými anglickými a francouzskými úředními místy je úřad, jemuž stojím v čele, uznáván jako úřad československý, který s nimi pokračuje ve spolupráci, započaté už před léty v první republice. Tento formální význam je ještě zdůrazněn věcnou náplní spolupráce, z nichž oba tyto státy budou mít a už mají nepopíratelný, konkrétní a bezprostřední prospěch. Jde tedy o československý úřad, který není tu jen trpěn, nýbrž naopak, o jehož činnost byl projeven v obou státech mimořádný zájem. Je pochopitelné, že se v tomto dopisu nemohu rozepisovat o podrobnostech naší odborné organizace, jejích metodách a možnostech. Už i to, co jsem v této věci v tomto dopise napsal, je povahy tajné a prosím Vás, pane presidente, abyste informaci tuto považoval za určenou výhradně pro Vaši osobu.

Přecházím na politickou stránku činnosti svojí a svých spolupracovníků za hranicemi. Víím, že nynější situace našeho státu vyvolává přirozený zjev, že mnoho osob považuje se za povolané buď stavět se v čelo našeho politického hnutí, anebo žádají v něm významnou funkci. Z těch jsou to osoby, buď povolané nebo nepovolané, schopné nebo neschopné, mající možnosti nebo bez nich, s pohnutkami ideovými nebo zrádnými. To víte, pane presidente, i sám dobře z vlastní zkušenosti.

Můj a mých spolupracovníků případ je v tomto směru zcela jasný. V prvé řadě dáváme k dispozici naší společné věci výsledky a možnosti svojí odborné činnosti, jejíž eminentní politický význam doceníte snad plně, až budu mít možnost Vás osobně informovat. Nechceme peněz, neboť jsme finančně zabezpečeni⁴³ a neodvislí od kohokoliv, tedy i od úřadů anglických i francouzských, což zdůrazňuji. Nejsem a nejsme političtí analfabeti. Naše dlouholetá odborná speciální činnost nutila nás obírat se problémy vnitřní i zahraniční politiky, nejen teoreticky, nýbrž a zejména prakticky. Povaha naší služby, její konspirativnost a delikátnost, naučila nás přistupovat ku každé akci s rozvahou, opatrně a po důkladné přípravě. Náš stálý styk s cizinou tvoří u nás předpoklad pro posuzování všech problémů s vyššího hlediska. Nechceme žádných funkcí, chceme však být slyšeni.

To, co jsem napsal, prosím, aby bylo pokládáno ne za malicherné sebeoceňování, nýbrž za charakteristiku lidí, kteří se dávají k dispozici naší společné práci a kteří se na ní chtějí účinně uplatnit a mají předsevzetí se uplatnit za všech okolností.

Skutečnost, že utvoření jednotného politického řízení naší zahraniční akce naráží na překážky, nepovažují za tragickou, ačkoliv mě jako občana zarmucuje a činíme proto vše možné, abychom přispěli k žádoucí harmonii. Jest ale pro mě samozřejmo, že z důvodů historických, politických, taktických, prestižních a mravních, bude Vaše osoba, pane presidente, hrát v naší zahraniční akci významnou, rozhodující roli.

Proto se na Vás obracím jménem svým a svých spolupracovníků, abyste laskavě vzal na vědomí přítomnost naší skupiny za hranicemi a abyste s námi počítal jako s činitelem, který je připraven věnovat společné věci a tedy i věci Vaší vše, co je v jeho silách.

43 V roce 1936 provedlo 2. oddělení hlavního štábu opatření, aby finančně zajistilo chod vojenského výzvědného zpravodajství za války, a proto byly uloženy poměrně značné peněžní částky v hodnotných valutách ve Švédsku, Holandsku, Švýcarsku a Francii. Srov. VÚA – VHA, sbírka „24“ (Evidence československých vojenských osob v zahraničí za 2. světové války), sign. 24-10/4, Opis úředního záznamu plk. F. Moravce z 22. srpna 1941.

Najdete-li v tomto dopisu, který je psán s nejlepšími úmysly a v pevné důvěře k Vaší osobě nějakou vojenskou drsnost, omluvte ji, pane presidente.

Přeji Vám jménem svým a svých spolupracovníků a v zájmu našeho národa a státu mnoho úspěchů ve Vaší činnosti. Přijměte ode mne a mých druhů výraz nejhlubší

úcty a oddanosti

plk gšt Frant. Moravec⁴⁴

D[odatek] Příjem tohoto dopisu račte mi laskavě potvrditi. Dále Vás prosím, aby ev. odpověď na tento dopis byla vložena do vnitřní obálky s adresou: Plk. gšt. Moravec a vnější obálka byla adresována:

Pplk. gšt. Josef KALLA, čs. voj. attaché
London SW 7, 2 Southwell Gardens.

■ NA, sbírka Londýnský archiv, sign. 6-1/8. Originál dopisu má rozsah pěti strojopisných stran.

DOKUMENT 2

1939, 11. května, Chicago – Odpověď Dr. E. Beneše na první dopis plukovníka F. Moravce

V Chicagu dne 11. května 1939

Milý pane plukovníku:

Dostal jsem Váš dopis, který mne potěšil. Věděl jsem, kdy a jak jste došli do Londýna, věděl jsem od vyslance Ma-saryka o Vaší práci. Byl to krásný čin, že jste zachránili co se dalo a že jste přišli sami. Děkuji Vám upřímně.

Zatím jsem nepsal, věda, že se v daném okamžiku přihlásíte.

1/ Začal jsem zde veřejnou práci od chvíle, kdy jsem už nemusil brát ohled na situaci doma (za kulisami jsem věci připravoval už v Londýně) a kdy vývoj, který jsem s určitostí předvídal, se dostavil. Já sám čekal, že obsazení přijde později, až bezprostředně před válkou nebo v prvních chvílích války.

2/ K minulosti se vracet nebudu. Povím všecko jednou dopodrobna, aby bylo jasno o všech událostech. Chci jen říci, že bohužel vývoj mi dává za pravdu v jednom bodu za druhým – myslím na události evropské a hroznou politiku Francie, Anglie, Polska, Jihoslavie, atd. Všecko to jsem Francii a Anglii včas řekl, varoval, prosil, hrozil vším, co všecko na ně přijde, – bylo to všecko marné. Také Jihoslavii, Polsku, Rumunsku – k ničemu to nebylo.

3/ Také nebudu znovu probírat otázku, zdali jsme měli jít v září do války. Sám osobně jsem dnes téhož mínění jako v září. Byli bychom zůstali sami a zničení pro situaci dnešní a příští. Mnozí snad budou soudit, že situace dnešní není lepší – nemyslím. Události příští to osvětlí.

4/ Příkládám Vám některé věci, z nichž uvidíte, jak se dívám na postup další, na naši organizaci a přípravy k válce. Válku čekám do konce června nejdéle v červenci. Ale i pro případ odložení konfliktu na dobu delší a pro případ řešení evropských událostí jen revolucemi se připravuji. Myslím však, že jen válka věci může vyřešit.

5/ Souhlasím s Vámi [v tom], co říkáte o Paříži a tamějším postupu. Je to smutné. Ale jdu klidně dál. Neznám sporů osobních, neznám růzností stranických. Nechci v akci znát zástupců těch či oněch směrů, znám jen bojovníky o svobodu, proti Hitlerovi, pro Československo.

6/ Souhlasím s řadou věcí ve zprávě z domova, již příkládám⁴⁵. Zejména jsem přesvědčen, že tentokrát důležitější roli bude mít národ doma nežli tomu bylo ve válce poslední. I proto pokládám všechny diskuse a spory v zahraničí za zbytečné a nemístné. O celé situaci také po válce rozhodne výlučně národ doma. Já sám, jakmile čas by přišel, všecko bych složil bez rezervy do jeho rukou. Zdůrazňuji to proto, aby nebylo obav ani osobních, ani stranických dnes a aby se nám tím dnes naše práce nekomplikovala.

7/ Připravujeme zde – jak z příloh vidíte akci vojenskou, konsuláty registrují naše občany – pro akci dobrovolnickou ovšem přitom můžeme začít teprve, když nám to zdejší zákony dovolí. I proto bude vše připraveno, aby to pak šlo rychle. O věcech vojenských budu Vám dávat zprávy podrobné a žádat Vaše stanovisko.

44 Autentický podpis perem.

45 V citované archivní jednotce není dochována.

46 Viz dok. č. 3.

8/ Obtíže máme finanční: Dodnes jsem (11. 5. [19]39) nedostal jediného příspěvku od zdejších organizací. Jde to pomalu a i zde rozhodují osobní a stranické rozmíšky. Zatím hradím, co se dá, z toho, co zde vydělám, poněvadž přes moje varování a žádosti, Praha mi žádné peníze do ciziny nepustila. Jinak však organizace jednotné akce byla provedena zde rychle a úspěšně. Obtíže jsou a budou s rozvratníky a autonomisty slovenskými. Ale pokud nebudou peníze, nedá se zde také akce na širší základně vybudovat.

9/ Psal mi pluk[ovník] Maizl⁴⁶ z Jižní Ameriky a hlásil se do práce. Žádám o Vaše mínění o něm zdali ho mám vzít k sobě jako vojenského odborníka pro práci zde. Vojensky odborně pracující kanceláře (v rámci politické kanceláře mé) bude tu třeba co nejdříve. – Ovšem pořád to musím podřídít možnostem a zákonným předpisům zdejšími. Budeme bezpodmínečně loyální ke Spojeným Státům a musíme bez rezervy respektovat v těchto věcech jejich politiku a zákony.

10/ Pokládal bych za nutné, aby vliv vojáků našich se uplatnil zejména ve Francii. Tam bude velký reservoar našeho řádného vojska pro mobilisaci. A tam také vojenský činitel bude v důsledku událostí činitelem politickým. A zejména tam působit na jednotné vedení v celém hnutí.

11/ Přečtete si přiloženou zprávu z domova⁴⁷ a řekněte mi příležitostně, co soudíte o vojenských úvahách v ní. Myslím, že [v]celku dost odpovídají skutečnosti. Pád Německa přijde patrně z jihovýchodu při silném tlaku a boji na západě jako při válce poslední.

12/ Bylo by dobře, kdybyste byli ve spojení se všemi centry našeho kontaktu s domovem – myslím zejména také na Švýcarsko. Udávám Vám adresu kapitána Vaňka (Južina), který je ve Stockholmu, přihlásil se mi a byl hlavním činitelem v akci (Intelligence bureau – naše a spojenecké) v poslední válce. (Adresa atelier: Blasieholmatorg 14/III – adresa bytu: Lidingö, Geshagavägen 15). Bylo by snad dobře být ve spojení, organizuje styk s Prahou.

13/ Mám v úmyslu vrátit se do Londýna v červenci⁴⁸ a dát pak celé akci v dohodě s našimi všemi spolupracovníky jednotný ráz. Doufám, že přes všechny obtíže to půjde.

14/ Myslím, že budeme plně za jedno také v tom, že všechna naše akce v každé příslušné zemi – v Anglii na př. – jde vždy v plné spolupráci a jednotě s příslušnými politickými representanty (legací, politickými hlavními exponenty, atd.)

15/ Já sám s p. Janem Masarykem spolupracuji v naprosté shodě a loyálně. Také s legací. Víím, že v Anglii jsou ve velkých obtížích vzhledem k politice anglické a vzhledem k tomu, že se musí snažit neztěžovat situaci vládě, postupovat k ní loyálně a brát na ni ohled. Znáám stejně jako to znáte Vy jaké v tom všem jsou pro nás nebezpečí.

Zdraví Vás všechny srdečně

■ NA, sbírka Londýnský archiv, sign. 6-1/8. Strojopisná kopie dochovaná jako koncept a nepodepsaná. Současné zde uložen i originál rukopisného konceptu.

DOKUMENT 3

1939, 30. května, Londýn – Odpověď plukovníka F. Moravce na dopis Dr. E. Beneše z 11. května 1939

Londýn 30. května 1939.

Pane presidente!

Potvrzuji příjem Vašeho dopisu ze dne 11. května t. r. Odpovídám teprve nyní proto, že v posledních dvou týdnech byly v proudu události v mezinárodní politice i v naší zahraniční akci a chtěl jsem tudíž vyčkati, až výsledky těchto událostí nabudou určitějších obrysů a bude možno z nich tvořiti přesnější závěry.

1. Tajná, výhradně pro Vás určená, informace, týkající se naší odborné služby. Jsme ve spojení se službou anglickou, francouzskou, sovětskou a polskou. Samozřejmě spolupráce s místní službou je nejužší. Přes to, že máme určité potíže, způsobené ztrátou vlastního území a prostředí, změnou spojení, která musí být znovu navazována a jsou mnohem delší a konečně okolností, že musíme svoje pracovní metody přizpůsobovati právním poměrům a zvyklostem ve státech, v nichž pracujeme, naše služba se úspěšně rozvíjí a mohu vysloviti přesvědčení, že přinese mnoho užitku jak našim spojencům tak i naší věci. Ovšem situace v naší zahraniční akci není dosud taková, aby této okolnosti mohlo být správně využito. O tom však později.

⁴⁷ V citované archivní jednotce není dochována.

⁴⁸ Dr. E. Beneš přijel do Londýna 18. července 1939. Srov. BENEŠ, Edvard: *Paměti. Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství*. Orbis, Praha 1947, s. 128.

2. V otázkách čistě vojenských vyskytl se nám problém, který nepředvídala Zpráva čis. 1 Vaší ústřední kanceláře. Je to otázka, co počít s vojáky a důstojníky, kteří již nyní v době míru ilegálně odcházejí z území protektorátu hlavně do Polska. Jde tu jednak o problém finanční, t. j. z jakých prostředků je živit, jednak o problém jejich morálky, neboť byla obava, že by nečinností mohlo být jejich krásné nadšení, s jakým odcházeli, podlomeno. Mírová doba, která ani v Polsku, ani v Anglii, ani ve Francii nepřipouští tvoření samostatných československých oddílů z důvodů právních a politických, přiměla nás voliti řešení nouzové. Spolu s vojenským attaché v Paříži⁴⁹ a Varšavě⁵⁰ organizovali jsme převoz těchto vojenských osob do Francie a jejich vstup do francouzské armády v předpokladu, že budou uvolněni ihned, jakmile se začne tvořit vojsko československé. Při tom jsme měli na mysli i koncentraci většiny našich vojenských sil ve Francii, což též odpovídá intenci článku 10 Vašeho dopisu. Život těchto našich vojáků nebude lehký, čeká je služba v koloniích a v cizinecké legii a pro důstojníky jsou podmínky, zejména pokud jde o hodnost, těžké. Ještě nejlépe jsou na tom letci. Dosud bylo dopraveno z Polska do Francie asi 140 vojenských osob, z toho asi 40 důstojníků nižších hodností. Výlohy, spojené s jejich transportem do Francie, hradí francouzské ministerstvo války. Nadšení těchto našich vojáků je skutečně mimořádné a připomíná začátky našeho zahraničního vojska za světové války.

3. Vyslanec Masaryk mě řekl, že Vám zašle zprávu o výsledku cesty mého zástupce mj. Bartíka⁵¹ do Polska. Máte-li tuto zprávu v ruce, můžete z ní jasně vyčísti živelní zájem našich lidí doma na zahraniční akci. Naši lidé doma si přejí soustředění zahraničního odboje pod jednotným vedením bez jakýchkoliv politických a stranických vlivů a bez uplatňování osobních ambicí nyní i v budoucnu. Současně činnost redaktora Kahánka⁵² ve Varšavě naznačuje i nebezpečí, která mohou jednotu naší akce ohrozit. Připojíme-li k tomu separatismus Paříže, nemůžeme situaci naší zahraniční akce s hlediska jednoty posuzovati právě příznivě. Přiznám se, pane presidente, že na základě zpráv z Polska i z domova a obávaje se nebezpečí z prodlení, rozhodl jsem se jako voják, nezátížený politickou a stranickou minulostí a ideologií, učiniti pokus o zlepšení situace přímým zásahem u vyslance Osuského. Výsledek mého jednání je obsažen v přiložené zprávě⁵³. V této zprávě je samozřejmě uvedeno jen to, co mě vyslanec Osuský řekl a slíbil, a nemohu zaručiti, co skutečně učiní. Podotýkám, pane presidente, že jsme se⁵⁴ k tomuto kroku rozhodl z důvodů ryze ideových bez jakéhokoliv úmyslu na sebe upozorňovat.

Jde v podstatě o dvě hlavní věci. O otázku jednotného vedení a zvýšení úrovně ústředního orgánu zahraniční akce v Evropě „Československého Boje“. Jednotné vedení, které by sloučilo a ukáznilo všechny kladné složky naší zahraniční akce, považuji za časově nejnaléhavější. Je třeba koordinovat a usměrnit mnoho věcí pro náš odboj přímo životních. Uvedu jen namátkou: propaganda, tisk, spojení s domovem, využití rozhlasu, otázky finanční, vojenské atd. Dosud se na těchto věcech pracuje v jednotlivých státech odděleně, nedostatečně, neúčinně a neekonomicky. Při tom není třeba, myslím, zdůrazňovat politický význam jednotného vedení nejen s ohledem na domov, nýbrž i na zahraniční akci národnostních menšin československých. V principu považuji otázku jednotného vedení za naši čistě vnitřní věc a nemyslím, že by zde byly nějaké překážky zahraničně politické a diplomatické. To je po mém soudu otázka formy. Mluvil jsem o této věci s mnoha lidmi, oddanými naší věci i Vám a všichni se shodli v tom, že by bylo záhodno, pane presidente, abyste svůj příjezd do Evropy urychlil a osobním zásahem jednotné vedení zahraniční akce uskutečnil.

Pokud se týče časopisu „Československý boj“⁵⁵, bude třeba docílit toho, aby přestal býti osobním orgánem tituláře našeho vyslanectví ve Francii a aby se stal orgánem jednotného vedení naší celé zahraniční akce. Jde zároveň též o zvýšení úrovně obsahové i formální. Tato otázka souvisí úzce s vyřešením jednotného ústředí, je však velmi důležitá, poněvadž tento časopis je zasílán i domů. Víte dobře, jak naši lidé jsou kritičtí a dovedou číst mezi řádky.

4. Naše legace, pokud byly zachráněny, mají pro naši akci nesporně veliký význam, poněvadž představují kontinuitu naší státní suverenity se všemi právními a politickými důsledky. Ale jsou to právě tyto legace, které musí být někým

49 Rozumí se plk. gšt. Václav Kalina. Více NĚMEČEK, Jan – KUKLÍK, Jan: Zpráva o činnosti úřadu československého vojenského atašé v Paříži po 15. březnu 1939. *Historie a vojenství*, 2000, roč. 49, č. 4, s. 791–803.

50 Rozumí se plk. gšt. Prokop Kumpošt (1894–1959). Více POKORNÝ, Ota: Brigádní generál Prokop Kumpošt. *Historie a vojenství*, 1994, roč. 43, č. 6, s. 106–132.

51 Rozumí se Josef Bartík (1897–1968). Více KREISINGER, Pavel: Brigádní generál Josef Bartík. *Zpravodajský důstojník a účastník prvního i druhého československého odboje*. ÚSTR, Praha 2011.

52 JUDr. Ferdinand Kahánek (1896–1940) byl československý novinář pravého spektra. Více TOMEŠ, Josef a kol.: *Český biografický slovník XX. století*, II. díl. Paseka, Praha 1999, s. 20–21.

53 V citované archivní jednotce není dochována.

54 Zde se pravděpodobně jedná o strojopisný překlep, správně by mělo být „jsem“.

55 Týdeník *Československý boj* (*Cause tchéco-slovaque*) byl ústřední list zahraničních Čechů a Slováků, jenž vycházel v Paříži v letech 1939–1940.

řízeny. Jinak se může stát, že některé nebudou dělat nic s ohledem na své úřední postavení, jiné budou pracovat snad i proti intencím nás všech. Ostatně uznávání našich legací v Londýně a Paříži není po posledních politických událostech zdaleka zaručeno trvale, což platí zejména pro případ, že by se vypuknutí války z různých důvodů oddálilo. Proto myslím, že je nutno se připravit i na tu nejhorší eventualitu, kdybychom museli pracovat bez legací. Jednotnost vedení v takovém případě bude pak jedinou záchranou naší akce.

5. Naše legace v Moskvě je opuštěna, vede ji praporčík Štefek. My všichni považujeme tuto okolnost za neblahou, neboť může dojít k událostem, při nichž SSSR bude hrát významnou roli. Přítomnost našeho oficiálního zástupce v Moskvě pokládám za mnohem důležitější, než jeho politickou a negativní činnost v Paříži.⁵⁶

6. Otázka vypuknutí války, pokud o ní mluvím s vojenskými představiteli států s nimiž spolupracuji. Letošní rok je považován v tomto ohledu za kritický. S hlediska německého uvádí se několik výroků významných vojenských hodnostářů (Keitel⁵⁷), které vyznívají v tom [smyslu], že Německo, je-li nuceno vést válku za každou cenu, muselo by ji vést letos, chce-li mít naději na vítězství. Příští rok bude mít již sama Anglie leteckou převahu a stane se pro Německo neporazitelnou. Ovšem oddálení vypuknutí války z důvodů politických není vyloučeno zejména nyní, kdy se podařilo přivést uzavření paktu s SSSR do konkrétního stadia. Na vyřešení nacistického problému v Německu cestou revoluce mnoho nevěřím. Souhrn zpráv, které v tomto směru mám, vyznívá v ten smysl, že bez vnějšího impulsu t. j. války to nepůjde. Činiti definitivní závěr o vzniku války je velmi obtížné zejména proto, že rozhodování leží v rukou osob jako Chamberlein⁵⁸, Bonnet⁵⁹ a Beck.⁶⁰ Pro zajímavost cituji zde zprávu, získanou důvěryhodnou cestou z německých vysokých kruhů vojenských:

„Německo pro případ, že bude nuceno vést válku na dvě fronty, nepřeje si jejího vypuknutí před podzimem. Mluví se o tom, že po uzavření anglo-sovětského paktu chce Německo uvalit protektorát na všechny tři pobaltské státy. Předpokládá se, že po takovém obklíčení ztratí Polsko chuť zůstat v nepřátelské frontě proti Německu. Mluví se též mnoho o vpádu do Maďarska k zajištění maďarsko-rumunské hranice, naproti tomu jest odmítán přímý útok na Rumunsko. Jest poukazováno výslovně na to, že je úplně klamné mínění, rozšiřované v cizině, že Hitler musí spěchat a nemůže dále čekat, až jeho protivníci zdokonalí svoje vyzbrojení. Němci spoléhají na to, že nedojde k válce světové. Předpokládá se, že by Angličané zasáhli velmi váhavě, poněvadž v případě vylodění anglických vojsk na západním bojišti bylo by Německo nuceno zahájit bezohlednou leteckou a ponorkovou válku proti Anglii. Kromě toho by Angličané těžce nesli případné obsazení Holandska a Belgie. Ofensiva se strany německo-italské přichází v úvahu jen proti Francii z Italie a ze Španělska. Němci se domnívají, že se v Anglii a ve Francii najde dostatek rozumných rozhodujících lidí, kteří učiní vše, aby zabránili zničení západní a střední Evropy.“

7. Nestačím upozorňovat a přiznám, že dosud s nepatrným výsledkem, na okolnost důležitou pro čistotu naší akce. Mám zprávy a je to i přirozeno, že je mnoho lidí vysíláno za hranice z našeho území, aby se hlásili do zahraničního odboje za účely výzvědnými a provokačními. Bohužel naši lidé a to i vedoucí jsou příliš důvěřiví a nestačí jim pouhé podezření, aby je přimělo k opatrnosti. Je zapotřebí více bezohlednosti k ochraně proti takovým živlům. I na tomto poli bude mít jednotné vedení mnoho práce.

8. Mám a zdokonaluji spojení s domovem. I zde však musím žalovati na roztříštěnost. Spojení s domovem organizují i jiní a mám důvody tvrdit, že i tu budou spojení provokační. Také tuto otázku bude nutno soustředit a podrobit kontrole. S majorem Vaňkem jsem spojení navázal krátce po mém příjezdu do Londýna a myslím, že jeho možností využijeme zejména v době války s úspěchem.

9. Pokud jde o případ plukovníka Maizla. Je-li to Vladimír Maizl, který jako major sloužil před lety v 2. odděl. hlavního štábu a který z důvodů zdravotních opustil vojenskou službu, jsou moje informace o něm příznivé. Je z té doby znám jako pilný a spolehlivý důstojník. Stačí-li na úkol, který jest pro něho předvídán, nemohu posoudit.

10. V zájmu informování domova a též pro vlastní potřebu bylo by žádoucí, abychom dostávali pravidelné zprávy o činnosti Vaší a Vašich lidí v Americe. Prosím, abyste, pane presidente, dal potřebné pokyny v tomto směru Vaší kanceláři.

Uzavíraje tento dopis prosím Vás, pane presidente, abyste mi laskavě prominul, jestli se dotýkám některých věcí, které stojí plně mimo sféru čistě vojenskou. Považuji však za svoji povinnost o nich psát, neboť myslím, že i Vám, tak

56 K 16. dubnu 1939 zůstal na vyslanectví Zdeněk Fierlinger jako přednosta úřadu, praporčík Jan Štefek jako jeho zástupce, Edvard Dvořák jako manipulační úředník a František Mlaziva jako domovník. Ostatní československý personál legace se postupně vrátil do vlasti a Fierlinger v polovině dubna odjel na Západ, aby se účastnil jednání o ustavení ústřední organizace odboje. V polovině června 1939 se pak vrátil do Moskvy. Srov. *Archiv Ústavu T. G. Masaryka*, f. Edvard Beneš II/II, sign. 40-IV/32/19b.

57 Wilhelm Keitel (1882–1942) byl tehdy šéfem Vrchního velitelství Wehrmachtu (OKW).

58 Neville Chamberlain (1868–1940), tehdejší britský ministerský předseda.

59 Georges-Étienne Bonnet (1889–1973), tehdejší francouzský ministr zahraničních věcí.

60 Józef Beck (1894–1944), tehdejší polský ministr zahraničních věcí.

vzdálenému nyní evropskému dění, jest zapotřebí objektivních informací pro rozhodování. A objektivnost, danou mým vojenským povoláním, snažím se uplatňovat i zde, pokud můj vliv sahá a tam, kde je správně chápána.

Jinak Vás prosím, pane presidente, abyste mě a moje spolupracovníky nepřestal považovati za oddané služebníky naší společné věci. Čekáme na Vaše rozkazy a pokyny.

plk gšt F. Moravec⁶¹

■ NA, sbírka Londýnský archiv, sign. 6-1/8. Originál šestistránkového strojopisu.

DOKUMENT 4

1945, 28. února, Londýn – Osobní dopis generála F. Moravce pro prezidenta republiky před jeho odjezdem do Sovětského svazu

PODNÁČELNÍK ŠTÁBU
HLAVNÍHO VELITELSTVÍ⁶²

Londýn, 28. února 1945

Vážený pane presidente,

dovolte mi, abych Vám před Vaším odjezdem napsal několik řádek, a promiňte mi, že Vás obtěžuji v době, kdy jste tak zaneprázdněn přípravami k rozhodujícímu politickému kroku, jenž rozhodne o vnitřním životě našeho obnoveného státu. Nevím, budu-li mít příležitost Vám to říci osobně, a nejsem si jist, zda bych dovedl říci ústně to, co zde píši.

Nechci nic pro sebe osobně, nikdy jsem nechtěl a také nic nedostal. Nikdy jsem nezneužil svojí funkce k tomu, abych si stvořil to, čemu se říká politická posice. Po celých šest let, kdy jste mi dal vzácnou příležitost pracovat vedle Vás, jsem se snažil se všemi svými spolupracovníky, plně oddanými československé věci i Vám, docílit co nejlepších výsledků. Myslím, že přes všechny obtíže, [se] kterými jsme v cizím prostředí pracovali, je možno označit výsledky naší práce za dobré a pro náš osvobozovací boj za důležité.

Politické důsledky této války se i u nás projeví velmi pronikavě, a k našemu návratu dochází za značné vnitro-politické nejasnosti a pochybností. Nevylučuji dokonce, nemýlí-li mě moje pozorování a je-li politická atmosféra naší londýnské emigrace zcela směřovaná pro budoucí politický vývoj, že bude bráno v pochybnost, zda všechno to, co jsem se svými spolupracovníky zde v exilu dělal, bylo správné a zda to jako správné bude hodnoceno. Víím, že dojde-li k této anomálii, že to bude zcela mimo Váš plný vliv a mimo vliv cokoliv jiného, neboť to bude důsledek vývoje politických poměrů, které se prostě vytvoří a s kterými bude nutno počítat jako se skutečností. Víím také, že Vy, ve své známé objektivnosti a spravedlnosti, se nás zastanete, v rámci politické únosnosti. Vždyť jsme ji vždy považovali především za službu Vaši. Budeme čekat na rozhodnutí o svojem⁶³ osudu a podřídíme se mu jako dobří Vaši vojáci.

Jinak jsme, pane presidente, plni dobré vůle a nadšení dát se do plné práce doma, bude-li nám dána příležitost. A jsme na tu práci dobře připraveni, ujišťuji Vás, odborně i ideově. Prosím Vás, abyste, dovolí-li to politické poměry, s námi počítal, a přijal ujištění, že v nás máte nejoddanější a nejvěrnější služebníky, kteří byli vždy přesvědčeni, že sloužíme[-li] dobře Vám slouží[me] nejlépe svému národu.

Přeji Vám, pane presidente, plného úspěchu při Vaší moskevské cestě. Věřím spolu s ostatními, že právě jako věří celý československý národ, že se Vám podaří vytvořit takové předpoklady, aby náš tak krutě stíhaný osudem lid mohl začít svobodně svůj nový, lepší život.

Váš oddaný
gen Fr. Moravec

■ ABS, sbírka S, sign. S-40-3c. Dvoustránkový rukopisný originál.

61 Autentický podpis perem.

62 Nejprve byl ustanoven do funkce podnáčelníka Štábu pro vybudování branné moci dnem 1. září 1944. Srov. *SDVN*, 1944, č. 15, čl. 10. Až po jeho přeměně na Hlavní velitelství československé branné moci dnem 19. září 1944 zaujal tuto funkci. Srov. *VÚA – VHA*, sbírka „20“ (Ministerstvo národní obrany v Londýně), sign. 20-35/28.

63 Původně bylo „Vašem“, jež je přeškrtnuto a nahrazeno uvedeným zájmenem v nesprávném tvaru.

DOKUMENT 5

1945, 4. března, Aston Abbotts – Optimistická odpověď prezidenta republiky na dopis generála F. Moravce z 28. února 1945

Aston Abbotts, 4. 3. 1945

Pane generále,
děkuji Vám za váš dopis z 28. února. Víím, že jste jej psal s pocity opravdové oddanosti státu a své vojenské povinnosti. Víím také, že nežádáte nic leč býti zase ve své práci a ve své povinnosti. A víím konečně, že ji budete dělat dobře.

I když v této chvíli je zdejší skupina vojenská poněkud v pochybnostech co bude dále, nemám ani na chvíli obavy, že se věci postupem doby upraví a každý zase zaujme své správné místo. Jsou to fluktuace událostí a situace, jimž se nelze vyhnouti, a které zase v dané chvíli půjdou svou správnou cestou.

V každém případě řekl jsem Vám vše při poslední návštěvě u mě a v tom duchu se připravujte na své práce budoucí. Nyní bych chtěl znovu Vám a všem vašim spolupracovníkům poděkovat speciálně za Vaši práci pro mne osobně, kterou jste tak oddaně a systematicky více než čtyři léta konali a která nám neobyčejně přispěla v naší práci politické i vojenské. Řekl jsem Vám nejednou, že jste v našem boji osvobozeneckém vykonali práci velikou, že jste byli na svém místě a že jste i v celkovém boji proti Německu podstatně k vítězství přispěli. Opakuji Vám to znovu.

S dosavadní Vaší prací jsem byl plně spokojen, na další Vaši spolupráci⁶⁴ počítám a víím, že i v budoucnu se zase svého úkolu dobře zhostíte.

Vám i Vaším všem spolupracovníkům na rozloučenou s Londýnem ještě jednou srdečně děkuji.

Váš

■ ABS, sbírka S, sign. S-40-3c. Třístránkový rukopisný a nepodepsaný koncept.

Po návratu do vlasti na Wilsonově nádraží v Praze 16. května 1945. Zleva předseda vlády Zdeněk Fierlinger, prezident republiky Edvard Beneš, sovětský důstojník a náčelník hlavního štábu československé branné moci generál Bohumil Boček. Foto: ČTK a archiv autora

64 Původně bylo „spolupráci“ (opravil pisatel).

Z (ne)známé korespondence

[illegible][illegible][illegible]

124

P R E S I D E N T
ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLIKY

Z p r o s t ů j i

divisního generála Vonuse M i r o s l a v a
funkce náčelníka štábu hlavního velitele branné
moci
a
brigádního generála Františka M o r a v c e
funkce podnáčelníka štábu hlavního velitele
branné moci .

V Košicích dne 12. dubna 1945.

Zleva: první strana konceptu dopisu Dr. E. Beneše z 11. května 1939, první strana osobního dopisu generála Moravce prezidentu Benešovi z 28. února 1945, koncept Benešova dopisu generálu Moravcovi z 4. března 1945 a zprošťující dekret pro generály Bedřicha Neumanna – Bohuše Miroslava a Františka Moravce